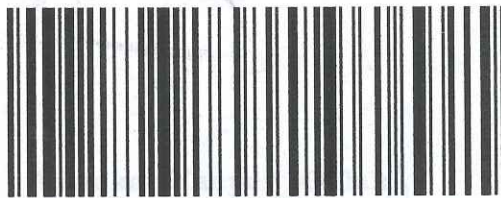

WEZEL WJT 1	STREFA
NADAWCA Kancelaria Adwokacka: 609967906	
Nazwa Kancelaria Adwokacka	Tel. kontaktowy
Imię i Nazwisko S. S. 3/3	
Adres Kod pocztowy: 00-000 Miejsowość: Warszawa	
ADRESAT Kancelaria Adwokacka	
Nazwa	Tel. kontaktowy
Imię i Nazwisko S. S. 3/3	
Adres Kod pocztowy: 00-000 Miejsowość: Warszawa	
Wyrażam zgodę na wykonanie usługi na warunkach określonych w Regulaminie oraz potwierdzam zgodność danych zawartych na nalepce adresowej. 2 Oświadczam, że zostały mi doręczone Ogólne Warunki Ubezpieczenia przesyłek, obowiązujące w dniu wysyłki. Podpis nadawcy: [Podpis]	

(00) 3 5900773 3 72698749 3

☐ PRIORYTETOWA	☐ Gabaryt A ¹
☐ Potwierdzenie odbioru	☐ Gabaryt B ¹
☐ Ubezpieczenie ²	
☐ Zadeklarowana wartość: zł gr	
Słownie zł	
Masa: 2,07 kg	REJON
Oplata: 20 zł	SZCZECIN 02072024 *FD*
Poczta Polska Śledź swoją przesyłkę na emonitoring.poczta-polska.pl lub zeskanuj kod	

...k.pl
...zerwca 2024 roku.

ny

o Samorządnego
Warszawie

ława 3/3

Uczestnik: Sejm Rzeczypospolitej Polskiej

Kancelaria Sejmu RP, ul. Wiejska 4/6/8, 00-902 Warszawa

WNIOSEK O ZBADANIE ZGODNOŚCI USTAWY Z KONSTYTUCJĄ

Działając jako ustanowiony pełnomocnik Zarządu Głównego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów z siedzibą w Warszawie, do reprezentowania którego pełnomocnictwo załączam, na podstawie art. 188 pkt. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 191 ust. 1 pkt. 4 Konstytucji wnoszę o:

- zbadanie zgodności art. 41 ustawy z dnia 1 grudnia 2022 roku o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023 (Dz. U. z 2021 r. poz. 2445) z: art. 2, art. 7 art. 32, art. 67 Konstytucji RP

i stwierdzenie, że:

- art. 41 ustawy z dnia 1 grudnia 2022 roku o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023 (Dz. U. z 2021 r. poz. 2445) jest niezgodny z art. 2, art. 7 art. 32, art. 67 ust. 11 Konstytucji RP
- zasądzenie od uczestnika - Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz wnioskodawcy - Zarządu Głównego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów z siedzibą w Warszawie zwrot kosztów postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych;
- przeprowadzenie rozprawy, także pod nieobecność wnioskodawcy.

UZASADNIENIE

I. Przywołanie treści kwestionowanego wnioskiem przepisu wraz z jego wykładnią.

Zgodnie z art. 41 ustawy z dnia 1 grudnia 2022 roku o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023:

- Kwoty bazowe ustalone w ustawie budżetowej na rok 2023 dla żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy oraz funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej stosuje

Adwokat Kacper Matlak
Kancelaria Adwokacka
ul. Stoislawa 3/3, 70-223 Szczecin
tel. 091 433 33 43, kancelaria@adwokat-matlak.pl

Szczecin, 24 czerwca 2024 roku.

A
ODPIS

Trybunał Konstytucyjny
al. J. Ch. Szucha 12A
00-918 Warszawa

Wnioskodawca: Zarząd Główny Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów z siedzibą w Warszawie (KRS: 0000119295),

ul. Puławska 148/150, 02-624 Warszawa

Reprezentowany przez: adw. Kacpra Matlaka

Kancelaria Adwokacka w Szczecinie przy ul. Stoislawa 3/3
70-223 Szczecin

Uczestnik: Sejm Rzeczypospolitej Polskiej

Kancelaria Sejmu RP, ul. Wiejska 4/6/8, 00-902 Warszawa

WNIOSEK O ZBADANIE ZGODNOŚCI USTAWY Z KONSTYTUCJĄ

Działając jako ustanowiony pełnomocnik Zarządu Głównego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów z siedzibą w Warszawie, do reprezentowania którego pełnomocnictwo załączam, na podstawie art. 188 pkt. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 191 ust. 1 pkt. 4 Konstytucji wnoszę o:

1. zbadanie zgodności art. 41 ustawy z dnia 1 grudnia 2022 roku o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023 (Dz. U. z 2021 r. poz. 2445) z: art. 2, art. 7 art. 32, art. 67 Konstytucji RP

i stwierdzenie, że:

- art. 41 ustawy z dnia 1 grudnia 2022 roku o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023 (Dz. U. z 2021 r. poz. 2445) jest niezgodny z art. 2, art. 7 art. 32, art. 67 ust. 11 Konstytucji RP
2. zasądzenie od uczestnika - Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz wnioskodawcy - Zarządu Głównego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów z siedzibą w Warszawie zwrot kosztów postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych;
3. przeprowadzenie rozprawy, także pod nieobecność wnioskodawcy.

UZASADNIENIE

I. Przywołanie treści kwestionowanego wnioskiem przepisu wraz z jego wykładnią.

Zgodnie z art. 41 ustawy z dnia 1 grudnia 2022 roku o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023:

1. Kwoty bazowe ustalone w ustawie budżetowej na rok 2023 dla żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy oraz funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej stosuje

się do obliczenia ich uposażeń w okresie od dnia 1 marca 2023 r. do dnia 31 grudnia 2023 r.

2. Do obliczenia uposażeń żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy oraz funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej należnych od dnia 1 stycznia 2023 r. do dnia 28 lutego 2023 r. stosuje się kwoty bazowe ustalone w ustawie budżetowej na rok 2022 z dnia 17 grudnia 2021 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 270).

3. Uposażenie żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy oraz funkcjonariuszy Służby Celno -Skarbowej wypłacane w okresie od dnia 1 marca 2023 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. podlega każdorazowemu zwiększeniu o 1/5 kwoty różnicy pomiędzy uposażeniem należnym na dzień 1 marca 2023 r. obliczonym na podstawie kwoty bazowej ustalonej w ustawie budżetowej na rok 2023 odpowiednio dla żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy oraz funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej a uposażeniem należnym na dzień 1 stycznia 2023 r. obliczonym zgodnie z ust. 2.

4. Do podwyższenia uposażeń żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy oraz funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej nie stosuje się przepisu art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw

5. Podwyższenie uposażeń żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy oraz funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej, wraz ze zwiększeniem, o którym mowa w ust. 3, następuje w ciągu 3 miesięcy po dniu ogłoszenia ustawy budżetowej na rok 2023, z wyrównaniem od dnia 1 marca 2023 r.

Ustawa z dnia 1 grudnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023 (Dz. U. z 2022 r. poz. 2666 ze zm.) wygasła z dniem 31 grudnia 2023 r., w art. 41 stanowiła, że kwoty bazowe ustalone w ustawie budżetowej na rok 2023 dla żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy oraz funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej stosuje się do obliczenia ich uposażeń w okresie od dnia 1 marca 2023 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. Na podstawie art. 41 ust. 2 do obliczenia uposażeń żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy oraz funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej należnych od dnia 1 stycznia 2023 r. do dnia 28 lutego 2023 r. stosuje się kwoty bazowe ustalone w ustawie budżetowej na rok 2022 z dnia 17 grudnia 2021 r.

Uposażenie żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy oraz funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej wypłacane od 1 marca 2023 r. do 31 grudnia 2023 r. podlegało każdorazowemu zwiększeniu o 1/5 kwoty różnicy pomiędzy uposażeniem należnym na dzień 1 marca 2023 r. obliczonym na podstawie kwoty bazowej ustalonej w ustawie budżetowej na rok 2023 odpowiednio dla żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy oraz funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej a uposażeniem należnym na dzień 1 stycznia 2023 r. obliczonym zgodnie z ust. 2.

Ust. 4 wskazywał, że do podwyższenia uposażeń żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy oraz funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej nie stosuje się przepisu art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw.

Podwyższenie uposażeń żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy oraz funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej, wraz ze zwiększeniem, o którym mowa w ust. 3, następuje w ciągu 3 miesięcy po dniu ogłoszenia ustawy budżetowej na rok 2023, z wyrównaniem od 1 marca 2023 r.

Ustawa z dnia 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 2692 ze zm.) w art. 8 określa, że podwyższenie wynagrodzeń dla pracowników

państwowej sfery budżetowej następuje w ciągu 3 miesięcy po ogłoszeniu ustawy budżetowej, z wyrównaniem od dnia 1 stycznia danego roku, z zastrzeżeniem ust. 2 (dotyczy Karty Nauczyciela)

Z powyższego wynika, że art. 41 ust. 3 ustawy o budżecie pozwalał na proporcjonalne doliczenie funkcjonariuszom w służbie po 1.03.2023 r. części waloryzacji (1/5 różnicy za okres od 1.01 do 28.02.2023 r.). Jednocześnie brak jest jakiegokolwiek przepisu, który pozwalałby na przyznanie takiej samej, stosownej waloryzacji funkcjonariuszom, którzy odeszli na uposażenie emerytalno-rentowe w tym okresie, mimo, że pozostawali oni w tym czasie w służbie.

W projekcie ustawy o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023 zaproponowano podwyższenie wynagrodzeń funkcjonariuszy nie od 1 stycznia, jak miało to miejsce dotychczas, a od 1 marca 2023 r. W uzasadnieniu wskazano, że „proponuje się regulację wprowadzającą mechanizm zachęcający do pozostawania w służbie czynnej żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy i funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej. Mając na uwadze powyższe proponuje się, aby w 2023 r. wzrost uposażeń obejmował wyłącznie żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy pozostających w służbie na dzień 1 marca 2023 r.”.

Ww. ustawa została zmodyfikowana w Senacie, który wprowadził m.in. poprawkę nr 17, która stanowiła o skreśleniu art. 41 i likwidowała „przepis przewidujący dla żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy, w tym Służby Celno-Skarbowej, sposób ustalania należnego im w 2023 r. uposażenia, odbiegający od sposobu dotyczącego ustalania wysokości wynagrodzenia zasadniczego pozostałych grup pracowników państwowej sfery budżetowej również opartego o kwotę bazową określoną w ustawie budżetowej na dany rok kalendarzowy.” Sejmowa Komisja Finansów Publicznych odrzuciła poprawkę.

Zgodnie z ww. przepisami z ustawy budżetowej na rok 2023, w zakresie uposażeń wyłączono określone grupy zawodowe (żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy), którym określono waloryzację płac zgodnie z kwotą bazową w wysokości 1740,64 zł wskazaną w ustawie budżetowej na rok 2023 w okresie od 1.03.2023 r. do 3.12.2023 r., pozostawiając uposażenia w okresie od 1.01.2023 r. do 28.02.2023 r. na dotychczasowym poziomie, tj. z kwotą bazową wskazaną w ustawie budżetowej na rok 2022 wynoszącą 1614,69 zł.

Rekompensatą za zaniżone uposażenie w okresie 1.01.2023 - 28.02.2023 był mechanizm określony w art. 41 ust. 3 ustawy o budżecie. Zgodnie z tym przepisem uposażenie żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy wypłacane od 1.03.2023 r. do 31.12.2023 r. podlegało każdorazowemu zwiększeniu o 1/5 kwoty różnicy pomiędzy uposażeniem w dotychczasowej oraz w nowej wysokości.

Art. 41 ust. 3 ustawy o budżecie pozwalał zatem na proporcjonalne doliczenie funkcjonariuszom i żołnierzom pozostającym w służbie po 1.03.2023 r. części waloryzacji (1/5 różnicy za okres od 1.01 do 28.02.2023 r.). Niestety żołnierzom zawodowym i funkcjonariuszom, którzy odeszli na emeryturę w powyższym okresie, brak waloryzacji uposażeń nie został w żaden sposób zrekompensowany, mimo, że pozostawali w służbie. Pozbawienie ich podwyżki uposażeń w tym czasie wpłynęło bezpośrednio na wymiar emerytur, obniżając je o 7,8%.

W poprzednich latach, jak i w 2024 r., takie rozwiązanie nie zostało zastosowane i funkcjonariusze/żołnierze odchodzący na emeryturę w styczniu oraz lutym byli (poza 2023 r.) - tak jak inne grupy zawodowe - włączani w system podwyżek, jeżeli w danym roku takie podwyżki im przysługiwały. Sytuacja ta wskazuje na nieuzasadnione odstępstwo od powszechnego i periodycznego stosowania przepisów prawa w odniesieniu do poszczególnych grup społecznych ze względu na termin odejścia ze służby.

II. Przywołanie wzorców kontroli wraz z ich wykładnią.

a) art. 2 Konstytucji RP stanowi: Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

Konstytucja RP w komentowanym przepisie wyraża trzy odrębne zasady konstytucyjne: państwa demokratycznego, prawnego i sprawiedliwości społecznej. Zasady te są ze sobą ściśle powiązane funkcjonalnie oraz treściowo. Powiązanie to polega przede wszystkim na tym, że zasady te treściowo nie mają w pełni rozłącznego charakteru. W ujęciu art. 2 Konstytucji RP warunkiem koniecznym funkcjonowania państwa prawnego jest jego demokratyczny charakter oraz realizacja zasad sprawiedliwości społecznej. Zasada państwa prawnego mieści w sobie ponadto wiele zasad szczegółowych, które mają wpływ na rozumienie zasady państwa demokratycznego i sprawiedliwości społecznej. Trafnie wskazuje *W. Sokolewicz*, że art. 2 formułuje nadrzędną całościową konstrukcję państwa demokratycznego, prawnego i sprawiedliwego. Wymienione w nim trzy zasady mają charakter komplementarny. Dzięki temu formalnie rozumiany legalizm zostaje poszerzony o elementy materialne, które znajdują wyraz w prawie stanowionym oraz w procesie jego stosowania (*W. Sokolewicz*, Artykuł 2, w: *Garlicki*, Konstytucja, t. 5, s. 11). Zasada państwa prawnego odegrała szczególną rolę w rozwoju polskiego konstytucjonalizmu po 1989 r. Obecnie jest ona podstawową zasadą ustrojową, wyraża wiele zasad wprost w Konstytucji RP niewymienionych oraz wpływa na sposób wykładni wielu jej przepisów (vide: Konstytucja RP red. Safjan/Bosek 2016, wyd. 1/Tuleja). W ujęciu przyjętym przez TK klauzuli państwa prawnego nie da się sprowadzić do mniej lub bardziej lapidarnej definicji. Na klauzulę państwa prawnego składa się "zespół wartości" (zob. wyr. TK z 25.11.1997 r., K 26/97, OTK 1997, Nr 5-6, poz. 64). Wartości te są bezpośrednio wyrażone w Konstytucji RP lub też wyprowadzane z niej pośrednio. Tworzą one pewien kanon, który nie ma charakteru katalogu zamkniętego. Kanon ten może więc ulegać zmianie

Dla normatywnego kształtu klauzuli państwa prawnego najważniejsza jest idea ograniczenia arbitralnej władzy państwa nad osobą oraz określenia relacji osoba – państwo. W skład klauzuli państwa prawnego wchodzi więc nie tylko wolności i prawa człowieka, ale również zasady określające sposób działania organów władzy publicznej. Całościowe ujęcie państwa prawnego na gruncie Konstytucji RP wymaga analizy art. 2 oraz wielu innych przepisów ustawy zasadniczej, które te elementy zawierają. Na przykład elementami klauzuli państwa prawnego są m.in.: zasada proporcjonalności w ograniczaniu praw, prawo do sądu, prawo do odszkodowania za niezgodne z prawem działanie władz publicznych, zasada legalizmu, dwuinstancyjność postępowania sądowego (zob. wyr. TK z: 4.12.2001 r., SK 18/00, OTK 2001, Nr 8, poz. 256; 9.6.1998 r., K 28/97, OTK 1998, Nr 4, poz. 50; 23.3.2006 r., K 4/06, OTK-A 2006, Nr 3, poz. 32; 31.1.2013 r., K 14/11, OTK-A 2013, Nr 1, poz. 7; 24.4.2014 r., SK 56/12, OTK-A 2014, Nr 4, poz. 42).

Zasada, która stanowiła istotę klauzuli państwa prawnego i podstawę wywodzenia z niej zasad bardziej szczegółowych, jest zasada zaufania osoby do

państwa. Zasada zaufania, oprócz tego, że stanowi podstawę obowiązywania innych zasad konstytucyjnych, ma też własną treść normatywną. Zasada ochrony zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa, nazywana także zasadą lojalności państwa względem obywateli. Z zasady zaufania wynika zasada jednoznaczności prawa, rozumiana jako dyrektywa poprawnej legislacji. Odnosnie do nakazu respektowania przez ustawodawcę zasad przyzwoitej legislacji, stanowiących element zasady demokratycznego państwa prawnego, TK stwierdził, że zasady te obejmują m.in. "wymaganie określoności przepisów, które muszą być formułowane w sposób poprawny, precyzyjny i jasny", a "standard ten wymagany jest zwłaszcza, gdy chodzi o ochronę praw i wolności" (wyr. z 11.1.2000 r., K 7/99, OTK 2000, Nr 1, poz. 2). Z tak ujętej zasady określoności wynika, że każdy przepis prawny powinien być skonstruowany poprawnie z punktu widzenia językowego i logicznego – dopiero spełnienie tego warunku podstawowego pozwala na jego ocenę w aspekcie pozostałych kryteriów. Wymóg jasności oznacza nakaz tworzenia przepisów klarownych i zrozumiałych dla ich adresatów, którzy od racjonalnego ustawodawcy oczekiwać mogą stanowienia norm prawnych niebudzących wątpliwości co do treści nakładanych obowiązków i przyznawanych praw. Związana z jasnością precyzja przepisu powinna przejawiać się w konkretności nakładanych obowiązków i przyznawanych praw, tak by ich treść była oczywista i pozwalała na wyegzekwowanie (wyr. TK z 21.3.2001 r., K 24/00, OTK 2001, Nr 3, poz. 51). Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie podkreślał, że zasady przyzwoitej legislacji są przejawem ogólnej zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, a w konsekwencji jedną z cech państwa prawnego.

Z zasady zaufania TK wywodzi zakazy adresowane do organów władzy publicznej, w szczególności do ustawodawcy: "W demokratycznym państwie prawnym stanowienie i stosowanie prawa nie może być pułapką dla obywatela, a obywatel powinien mieć możliwość układania swoich spraw w zaufaniu, iż nie naraża się na niekorzystne skutki prawne swoich decyzji i działań niemożliwe do przewidzenia w chwili podejmowania tych decyzji i działań" (wyr. TK z 25.11.1997 r., K 26/97, OTK 1997, Nr 5–6, poz. 64 oraz powołane tam orzecznictwo: TK z 3.12.1996 r., K 25/95, OTK 1996, Nr 6, poz. 52; zob. też wyr. TK z 21.12.1999 r., K 22/99, OTK 1999, Nr 7, poz. 166; 7.2.2001 r., K 27/00, OTK 2001, Nr 2, poz. 29; 25.4.2001 r., K 13/01, OTK 2001, Nr 4, poz. 81; 15.7.2013 r., K 7/12, OTK-A 2013, Nr 6, poz. 76). Takim zakazem jest też zakaz tworzenia uprawnień pozornych. Naruszeniem zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa jest sytuacja, w której określone rozwiązanie prawne ma charakter iluzoryczny i pozorny. W wyr. z 8.1.2013 r. (K 18/10, OTK-A 2013, Nr 1, poz. 2) TK stwierdził, że ustawodawca nie może tworzyć konstrukcji normatywnych, które są niewykonalne, stanowią złudzenie prawa i w konsekwencji dają jedynie pozór ochrony interesów jednostki. Ustawodawca, co do zasady, nie może więc doprowadzać do istotnego zawężenia możliwości realizacji formalnie przyznanego jednostce prawa podmiotowego, tak że w istocie prowadzi to do powstania swoistego *nudum ius*, które wskutek tego staje się prawem bezprzedmiotowym. Podobne tezy zostały sformułowane m.in. w wyr. TK z 19.12.2002 r. (K 33/02, OTK-A 2002, Nr 7, poz. 97) i 10.1.2012 r. (P 19/10, OTK-A 2012, Nr 1, poz. 2).

Zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem TK w demokratycznym państwie prawnym normy prawa muszą być stanowione w trybie określonym Konstytucją RP. W myśl zasady legalizmu każdy organ państwa, nie wyłączając organów stanowiących prawo, może podejmować działania władcze wyłącznie na podstawie przepisów prawa. W wypadku działań władczych polegających na stanowieniu prawa (uchwalaniu ustaw) zasadnicze podstawy prawne tworzą przepisy rangi konstytucyjnej, określające kompetencje organów uczestniczących w procesie

ustawodawczym oraz tryb ustawodawczy. Wszelkie przekroczenie kompetencji czy proceduralne uchybienia przy stanowieniu ustaw, w stosunku do nadrzędnych norm rangi konstytucyjnej regulujących tryb ustawodawczy, muszą być oceniane tak samo, jak niezgodność treści stanowionych przepisów z normami rangi konstytucyjnej (zob. orzeczn. z 9.1.1996 r., K 18/95, OTK 1996, Nr 1, poz. 1; wyr. TK z 16.3.2011 r., K 35/08, OTK-A 2011, Nr 2, poz. 11).

Trybunał Konstytucyjny wskazuje, że sprawiedliwość społeczna nie da się sprowadzić do prostej normatywnej formuły: "Art. 2 Konstytucji wyraża dwie zasady – zaufania do państwa i stanowionego przezeń prawa oraz sprawiedliwości społecznej – których nie należy sobie przeciwstawiać, bowiem sprawiedliwość społeczna jest celem, który ma urzeczywistnić demokratyczne państwo prawne" (zob. wyr. TK z 12.4.2000 r., K 8/98, OTK 2000, Nr 3, poz. 87; zob. też wyr. TK z 17.6.2003 r., P 24/02, OTK-A 2003, Nr 6, poz. 55).

Zasada sprawiedliwości nie ma jednorodnego charakteru. Niewątpliwie wiążą się z nią m.in. równość praw, solidarność społeczna, minimum bezpieczeństwa socjalnego oraz zabezpieczenie podstawowych warunków egzystencji dla osób pozostających bez pracy nie z własnej woli. Zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem TK ocena sposobów urzeczywistniania zasady sprawiedliwości społecznej w danych warunkach wymaga zachowania przez sądownictwo konstytucyjne szczególnej powściągliwości. Trybunał Konstytucyjny uznaje kwestionowane przepisy za niezgodne z Konstytucją RP wtedy, gdy naruszenie zasady sprawiedliwości społecznej nie budzi wątpliwości (orzeczn. z 25.2.1997 r., K 21/95, OTK 1997, Nr 1, poz. 7). Wykładnia ogólnego nakazu urzeczywistniania zasad sprawiedliwości społecznej musi uwzględniać treść szczegółowych norm konstytucyjnych. W ujęciu art. 2 Konstytucji RP sprawiedliwość społeczna jest celem, który ma urzeczywistnić demokratyczne państwo prawne. Nie jest bowiem demokratycznym państwem prawnym państwo, które nie realizuje idei sprawiedliwości, przynajmniej pojmowanej jako dążenie do zachowania równowagi w stosunkach społecznych i powstrzymanie się od kreowania nieusprawiedliwionych, niepopartych obiektywnymi wymogami i kryteriami przywilejów dla wybranych grup obywateli (zob. wyr. TK z 12.4.2000 r., K 8/98, OTK 2000, Nr 3, poz. 87 oraz 19.12.2012 r., K 9/12, OTK-A 2012, Nr 11, poz. 136).

Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego w zakresie rozumienia relacji między art. 32 i art. 2 Konstytucji (zasada sprawiedliwości społecznej) podlegało ewolucji. W najnowszych orzeczeniach utrzymał się pogląd o zbędności orzekania o naruszeniu zasady sprawiedliwości społecznej w sytuacji, gdy jako wzorce kontroli wskazywane są przepisy Konstytucji formułujące zasadę równości, a argumentacja przedstawiona na poparcie obu zarzutów się powtarza (jest zbieżna) lub podmiot inicjujący postępowanie przed TK nie powołał odrębnych, dodatkowych argumentów wskazujących na samoistne (tj. w oderwaniu od zasady równości) naruszenie zasady sprawiedliwości społecznej. Po raz pierwszy został on wyrażony wprost w wyroku z 14 listopada 2000 r., sygn. K 7/00 (OTK ZU nr 7/2000, poz. 259), w którym stwierdzono m.in., że jeżeli "podstawę kontroli stanowi zasada równości wyrażona w art. 32 ust. 1 Konstytucji, nie jest celowe sięganie do zasady sprawiedliwości społecznej jako odrębnej podstawy kontroli, przy badaniu zarzutów dotyczących nieusprawiedliwionych różnicowań podmiotów prawa" (teza powtórzona w kolejnych wyrokach TK, m.in. pełnoskładowym wyroku z 5 września 2006 r., sygn. K 51/05, OTK ZU nr 8/A/2006, poz. 100). Stanowisko to było następnie potwierdzone i rozwijane w kolejnych orzeczeniach. Przykładowo, w wyroku z 14 kwietnia 2003 r., sygn. K 34/02 (OTK ZU nr 4/A/2003, poz. 30) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że "[...] zasada sprawiedliwości społecznej ma charakter

bardziej ogólny niż zasada równości. Ogólna konstytucyjna zasada sprawiedliwości społecznej została skonkretyzowana w szeregu norm konstytucyjnych bardziej szczegółowych, m.in. w zasadzie równości wyrażonej w art. 32 Konstytucji. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego nie jest konieczne powoływanie jako podstawy kontroli normy bardziej ogólnej, w sytuacji, gdy zarzut naruszenia tej normy sprowadza się do naruszenia bardziej szczegółowej normy konstytucyjnej, konkretyzującej zasadę ogólną. Taka sytuacja ma miejsce w rozpoznawanej sprawie. Dlatego też Trybunał Konstytucyjny nie powołał art. 2 Konstytucji w sentencji wyroku. Konstytucyjna zasada sprawiedliwości stanowi natomiast samodzielną podstawę kontroli, jeżeli w rozpoznawanej sprawie pojawia się kwestia naruszenia tych elementów zasady sprawiedliwości społecznej, które nie znalazły wyrazu w szczegółowych przepisach konstytucyjnych". W wyroku z 19 lutego 2001 r., sygn. SK 14/00 (OTK ZU nr 2/2001, poz. 31) Trybunał Konstytucyjny uznał natomiast, iż: "Z uzasadnienia skargi wynika, że skarżący zarzuca naruszenie zasady sprawiedliwości przez odmienne traktowanie podmiotów podobnych, a więc przez naruszenie zasady równości. Skarżący nie wyprowadza innych treści normatywnych z zasady sprawiedliwości społecznej i nie wskazuje na naruszenie innych zasad szczegółowych, składających się na treść zasady sprawiedliwości społecznej. Z tego względu nie zachodzi potrzeba odrębnego rozważenia zarzutu niezgodności zaskarżonego przepisu z zasadą sprawiedliwości społecznej".

Nadal jednak sprawiedliwość pozostaje istotną podstawą określania zakresu swobody prawodawcy i wytyczania kierunków konkretyzacji Konstytucji RP. Najczęściej stosowane w orzecznictwie TK są formuły **sprawiedliwości dystrybutywnej**: "Obowiązek stanowienia przez prawodawcę prawa, które będzie urzeczywistniało zasady sprawiedliwości społecznej, statuuje art. 2 Konstytucji. Pojęcie sprawiedliwości społecznej wiąże się z innymi pojęciami, takimi jak równość wobec prawa, solidarność społeczna, minimum bezpieczeństwa socjalnego oraz zabezpieczenie podstawowych warunków egzystencji osób pozostających bez pracy nie z własnej woli. Sprawiedliwość społeczna wymaga trudnego w praktyce wyważenia interesów i oczekiwań potencjalnych adresatów świadczeń socjalnych z interesami tych, którzy je w ostatecznym rozrachunku, przez płacenie podatków, finansują. Nie można też zapominać, że redystrybucja dochodu narodowego za pośrednictwem budżetu pociąga za sobą określone koszty ogólnospołeczne. Ocena sposobów urzeczywistniania zasady sprawiedliwości społecznej w danych warunkach wymaga zachowania przez sądownictwo konstytucyjne szczególnej powściągliwości. Trybunał Konstytucyjny uznaje kwestionowane przepisy za niezgodne z Konstytucją wtedy, gdy naruszenie zasady sprawiedliwości społecznej nie budzi wątpliwości (zob. orzeczenie z 25 lutego 1997 r., sygn. K 21/95, OTK ZU nr 1/1997, poz. 7).

Sprawiedliwość społeczna jest ściśle powiązana z zasadą równości wobec prawa. W procesie dokonywania ocen dotyczących równości wobec prawa niezbędna jest bowiem ingerencja ze strony materialnych ocen sprawiedliwości (W. Sadurski, Teoria sprawiedliwości, s. 114). Na gruncie Konstytucji RP związek ten potwierdza relacja między wyrażoną w art. 2 zasadą sprawiedliwości społecznej a wyrażoną w art. 32 Konstytucji RP zasadą równości oraz zakazem dyskryminacji. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie w swoim orzecznictwie zwracał uwagę na związek, jaki zachodzi między zasadą sprawiedliwości społecznej a zasadą równości, które w znacznym stopniu nakładają się na siebie (zob. np. wyr. TK z: 6.5.1998 r., K 37/97, OTK 1998, Nr 3, poz. 33; 15.4.2008 r., P 9/06, OTK-A 2008, Nr 3, poz. 43; 5.5.2009 r., P 64/07, OTK-A 2009, Nr 5, poz. 64; 14.4.2015 r., P 45/12, OTK-A 2015, Nr 4, poz. 47).

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego podkreśla się, że zasada sprawiedliwości społecznej nie stanowi jedynie ogólnej zasady ustrojowej Rzeczypospolitej Polskiej czy też swoistej "dyrektywy programowej", gdyż na gruncie art. 2 Konstytucji można wskazać szczególne prawo podlegające ochronie, jakim jest prawo do sprawiedliwego traktowania, jeśli zarazem jest ono odnoszone do sfery stosunków objętych gwarancjami konstytucyjnymi – choćby ogólnie ujętymi (zob. wyrok TK z 12 grudnia 2001 r., sygn. SK 26/01, OTK ZU nr 8/2001, poz. 258). Stąd też zasada sprawiedliwości społecznej wiązana jest zazwyczaj z zasadą równości wobec prawa i traktowana jako zaprzeczenie arbitralności, ponieważ wymaga, aby zróżnicowanie poszczególnych podmiotów pozostawało w odpowiedniej relacji do różnic w ich sytuacji (zob. wyroki TK z: 24 lutego 1999 r., sygn. SK 4/98, OTK ZU nr 2/1999, poz. 24; 19 grudnia 2012 r., sygn. K 9/12 i podane tam dalsze orzeczenia). "Nie jest demokratycznym państwem prawnym państwo, które nie realizuje idei sprawiedliwości, przynajmniej pojmowanej jako dążenie do zachowania równowagi w stosunkach społecznych i powstrzymywanie się od kreowania nieusprawiedliwionych, niepopartych obiektywnymi wymogami i kryteriami przywilejów dla wybranych grup obywateli" (wyr. TK z 12.4.2000 r., K 8/98, OTK 2000, Nr 3, poz. 87). Zatem sprawiedliwość społeczna mieści w sobie zakaz arbitralności państwa, dopuszczając wprawdzie różnicowanie poszczególnych jednostek, ale tylko w odpowiedniej relacji do różnic w ich sytuacji (zob. *W. Sokolewicz*, Artykuł 2, w: *Garlicki*, Konstytucja, t. 5, s. 62).

b) art. 7 Konstytucji RP stanowi: Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.

W najbardziej ogólnym ujęciu nakaz działania organów władzy publicznej na podstawie i w granicach prawa ma szeroki zakres przedmiotowy. Wyraża on zarówno zasadę legalizmu w wąskim znaczeniu, nakaz działania na podstawie prawa, jaki i obowiązek przestrzegania prawa (zob. *W. Sokolewicz*, Artykuł 7, w: *Garlicki*, Konstytucja, t. 5, s. 3). Nakaz wyrażony w art. 7 Konstytucji RP adresowany jest do organów władzy publicznej. Pojęcie to na gruncie Konstytucji RP należy rozumieć szeroko. W jego zakres wchodzi organy państwa, inne organy władzy publicznej, które realizują władztwo publicznej. Trafnie określił to TK: "Pojęcie "władzy publicznej" w rozumieniu art. 77 ust. 1 Konstytucji obejmuje wszystkie władze w sensie konstytucyjnym – ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. Wykonywanie władzy publicznej dotyczy wszelkich form działalności państwa, samorządu terytorialnego i innych instytucji publicznych, które obejmują bardzo zróżnicowane formy aktywności. Wykonywanie takich funkcji łączy się z regułą, chociaż nie zawsze, z możliwością władczego kształtowania sytuacji jednostki. Dotyczy to obszaru, na którym może dojść do naruszenia praw i wolności jednostki ze strony władzy publicznej.

. Z Konstytucji RP wynika, że podstawowym aktem normatywnym na podstawie, którego działają organy władzy publicznej, jest ustawa. Potwierdza to kształt zasady wyłączności ustawy. Zasada ta ma z jednej strony legitymizować działanie organów władzy publicznej, z drugiej określać granicę ingerencji w prawa człowieka przez te organy. Stąd wynika zakaz domniemania kompetencji przez organy władzy publicznej. Prawem w rozumieniu art. 7 Konstytucji RP są również wszystkie akty powszechnie obowiązujące, o których mówi Rozdział III Konstytucji RP – Źródła prawa: "Zgodnie z art. 7 Konstytucji, organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. Oznacza to powinność organu władzy publicznej przestrzegania wszystkich przepisów, niezależnie od usytuowania ich w systemie źródeł prawa, które określają jego uprawnienia lub obowiązki. Organy muszą zatem znać przepisy regulujące ich kompetencje i stosować się do wynikających z nich

nakazów i zakazów. Z konstytucyjnej zasady legalizmu wynika zatem, że nie mogą podejmować działań bez podstawy prawnej czy unikać wykonania kompetencji, jeżeli wiążące normy prawne nakładają na te organy określone obowiązki (por. wyrok TK z 21 lutego 2001 r., sygn. P 12/00, OTK ZU nr 3/2001, poz. 47, pkt III.6 i cytowana tam literatura)" (post. TK z 4.10.2011 r., P 9/11, OTK-A 2011, Nr 8, poz. 86).

Wyrażona w art. 7 Konstytucji RP zasada jest elementem składowym zasady państwa prawnego. Związek zasady praworządności z zasadą państwa prawnego ma charakter wielopłaszczyznowy: po pierwsze – zasada państwa prawnego stanowi uzasadnienie obowiązywania zasady praworządności, w szczególności wskazuje wartości stanowiące *ratio* art. 7, po drugie – stanowi podstawę określenia skutków naruszenia art. 7 przez organy władzy publicznej. Zasada praworządności wiąże się z zasadą nadrzędności Konstytucji RP (art. 8) oraz zasadą przychylności prawa polskiego prawu międzynarodowemu (art. 9). Z przywoływanych wyżej orzeczeń TK i poglądów doktryny wynika związek zasady praworządności z wyrażonym w art. 77 ust. 1 Konstytucji RP prawem do odszkodowania za niezgodne z prawem działanie organów władzy publicznej. Ten środek ochrony konstytucyjnych praw odgrywa szczególną rolę w sytuacji, gdy nie jest możliwe wzruszenie aktu prawnego wydanego z naruszeniem art. 7.

c) art. 32 Konstytucji RP stanowi: Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

W doktrynie wskazuje się, że równość dwóch lub więcej podmiotów polega na ich przynależności do co najmniej jednej i tej samej klasy, wyróżnionej ze względu na określoną cechę istotną (W. Sadurski, *Równość wobec prawa*, s. 52; zob. też poglądy doktryny, które wskazuje J.B. Falski, *Konstytucyjna zasada równości*, s. 95–98). Wyprowadza się stąd ogólną normę polegającą na tym, że podmioty znajdujące się w podobnej sytuacji powinny być traktowane w sposób podobny, a podmioty znajdujące się w sytuacji odmiennej w sposób odmienny. W art. 32 ust. 1 Konstytucji RP chodzi więc o równe traktowanie podmiotów znajdujących się w tej samej sytuacji prawnej [zob. uchw. SN(7) z 16.3.2000 r., I KZP 56/99, OSNKW 2000, Nr 3–4, poz. 19]. W orzecznictwie TK przyjmuje się, że zasada równości "polega na tym, że wszystkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych), charakteryzujące się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu, mają być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących (...)" (tak uzas. orzec. TK z 9.3.1988 r., U 7/87, OTK 1988, Nr 1, poz. 1; a następnie orzec. TK z 20.12.1994 r., K 8/94, OTK 1994, Nr 1, poz. 43). Z zasady równości wynika więc "nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej klasy (kategorii)" (zob. wyr. TK z 18.4.2000 r., K 23/99, OTK 2000, Nr 3, poz. 89).

W orzecznictwie Trybunału przyjęto, że: "równość w stosowaniu prawa oznacza nakaz równego traktowania przez władze publiczne w indywidualnych przypadkach adresatów norm prawnych, uznanych przez prawodawcę za podmioty podobne, czyli zaliczone do danej klasy (kategorii) istotnej. Oznacza to pomijanie w procesie stosowania prawa cech i sytuacji, które w świetle prawa są nieistotne, jak również prowadzenie postępowania w sposób rzetelny i bezstronny" (wyr. TK z 15.7.2010 r., K 63/07, OTK-A 2010, Nr 6, poz. 60). W orzecznictwie TK przyjęto, że "Równość w stanowieniu prawa oznacza nakaz kierowany do prawodawcy w

procesie tworzenia norm prawnych generalnych i abstrakcyjnych dotyczący kształtowania w sposób jednakowy (podobny) sytuacji prawnej podmiotów, które uznaje się za podobne według kryteriów przyjętych przez prawodawcę. Równość w stanowieniu prawa oznacza zatem wyróżnianie poszczególnych klas (kategorii) podobnych podmiotów prawa w treści norm prawnych" (tak wyr. z 15.7.2010 r., K 63/07, OTK-A 2010, Nr 6, poz. 60). Równość w stanowieniu prawa oznacza więc obowiązek tworzenia przez władzę publiczną takich regulacji prawnych, które czynią zadość nakazowi jednakowego traktowania podmiotów znajdujących się w sytuacjach podobnych. Normodawca nie może więc wprowadzać rozwiązań uprzywilejowujących lub dyskryminujących grupy obywateli mogących być zakwalifikowane do podobnych klas bez podstawy do tego w brzmieniu innych wskazań konstytucyjnych. Jak zauważono w wyr. TK z 14.12.2009 r. (K 55/07, OTK-A 2009, Nr 11, poz. 167), konstytucyjna zasada równości "z uwagi na swój gwarancyjny charakter nie wymaga pozbawienia określonych podmiotów uprawnień przyznanych zgodnie z Konstytucją, ale [wymaga] ustanowienia regulacji przyznającym te uprawnienia innym podmiotom podobnym". Zwrócono uwagę na fakt, że przyjęcie odmiennego stanowiska "podważałoby gwarancyjny charakter regulacji konstytucyjnych dotyczących wolności i praw człowieka i obywatela, przez pozbawienie określonych grup obywateli uprawnień przyznanych zgodnie z Konstytucją, a jednocześnie nie poprawiałoby w żaden sposób sytuacji osób pominiętych regulacją uznaną za niekonstytucyjną".

W orzecznictwie Trybunału trafnie odrzuca się możliwość oparcia skargi konstytucyjnej jedynie na zarzucie naruszenia zasady równości. Naruszenie tej zasady może być więc powoływane jedynie w połączeniu z naruszeniem innej wolności lub prawa, a *per se* nie może być samoistną podstawą takiej skargi (zob. post. TK z 24.10.2001 r., SK 10/01, OTK 2001, Nr 7, poz. 225 i tam wskazane dalsze orzecznictwo). Wynika to z charakteru równości jako prawa drugiego stopnia tzw. "metaprawa". Powoływanie się przez skarżącego na naruszenie zasady równości jest możliwe tylko w związku z naruszeniem innych praw i wolności naruszonych w Konstytucji RP. Jeżeli te normy lub działania [władz publicznych] nie mają odniesienia do konkretnych, określonych w Konstytucji wolności i praw [skarżącego], prawo do równego traktowania nie ma w pełni charakteru prawa konstytucyjnego, a to sprawia, że nie może być ono chronione za pomocą skargi konstytucyjnej" (SK 10/01, OTK 2001, Nr 7, poz. 225):

W orzecznictwie przyjmuje się, że "równość wobec prawa, to także zasadność wybrania takiego, a nie innego kryterium różnicowania podmiotów prawa" (orzecz. TK z 29.9.1997 r., K 15/97, OTK 1997, Nr 3-4, poz. 37). W orzecznictwie TK wyjaśniono, że nakaz równości dotyczy bowiem tylko tych podmiotów, które są obdarzone określoną cechą relewantną z punktu widzenia danej sfery stosunków prawnych, gdy dyspozycja normy prawnej wyróżnia daną sferę stosunków ze względu na wskazaną cechę relewantną oraz gdy istnieje związek pomiędzy cechą relewantną danej kategorii podmiotów a treścią przyjętej regulacji (tak wyr. TK z 30.3.2004 r., K 32/03, OTK-A 2004, Nr 3, poz. 22; zob. też wyr. TK z: 2.12.2009 r., U 10/07, OTK-A 2009, Nr 11, poz. 163 i 2.4.2003 r., K 13/02, OTK-A 2003, Nr 4, poz. 28; zob. też *I. Pużycka, J. Wojnowska-Radzińska, Zasada równości*, s. 268-269). Newralgiczną kwestią w zakresie zastosowania zasady równości jest więc określenie tego, kiedy podmioty charakteryzują się daną cechą na tyle, aby być uznane za podmioty podobne, co będzie rodziło obowiązek ich "podobnego traktowania". W procesie stanowienia prawa wyróżnienie cechy, która mogłaby w sposób relewantny prowadzić do rozróżnienia określonych kategorii podmiotów, jest zadaniem, które musi brać pod uwagę każdorazowo aksjologię Konstytucji RP. Dopiero na tym tle można dostrzec, jakie cechy i w jakich wypadkach prowadziłyby

do niedopuszczalnego różnicowania podmiotów prawa. Wyznacznikiem takim mogą być np. przepisy ustanawiające w oznaczonych sytuacjach szczególną ochronę określonych podmiotów w samej Konstytucji RP (np. dzieci, kobiet ciężarnych, osób niepełnosprawnych itd.). Powszechnie podkreśla się konieczność uwzględniania zasady sprawiedliwości społecznej przy zastosowaniu zasady równości. Zauważa się, że zasada równości praw jest stosowana sprawiedliwie wtedy, gdy "zakłada równe traktowanie podmiotów takich samych pod względem relewantnej do treści danego uregulowania cechy, zaś dopuszcza odpowiednio odmienne traktowanie podmiotów, które pod względem takiej cechy są różnicowane (...). Odstąpienie od równego traktowania osób wykazujących (...) cechy relewantne może bez naruszenia konstytucyjnych zasad nastąpić tylko wyjątkowo i gdy znajduje przekonujące uzasadnienie w innych chronionych konstytucyjnie wartościach" (zob. orzeczn. TK z 23.10.1995 r., K 4/95, OTK 1995, Nr 2, poz. 11; a także wyr. TK z 24.2.2010 r., K 6/09, OTK-A 2010, Nr 2, poz. 15)

Istnienie w art. 32 ust. 2 Konstytucji RP zakazu dyskryminacji jest konsekwencją zasady równości ("kwalifikowaną postacią zasady równości z art. 32 ust. 1 Konstytucji" – tak wyr. z 15.7.2010 r., K 63/07, OTK-A 2010, Nr 6, poz. 60 lub jej "doprecyzowaniem" – por. uzas. wyr. TK z 24.10.2001 r., SK 22/01, OTK 2001, Nr 7, poz. 216). Przepis ten "wyraża uniwersalny charakter zasady równości, nakazując jej przestrzeganie we wszystkich sferach życia – zarówno w życiu politycznym, społecznym jak i gospodarczym", a także "określa bliżej granice dopuszczalnych różnicowań podmiotów prawa" (tak wyr. TK z 24.10.2001 r., SK 22/01, OTK 2001, Nr 7, poz. 216). W myśl omawianego przepisu żadne kryterium nie może stanowić podstawy dla różnicowań niesprawiedliwych i dyskryminujących określone podmioty. W orzecznictwie zauważa się, że: "zakaz dyskryminacji wynikający z art. 32 ust. 2 Konstytucji RP nie jest tożsamy z zakazem różnicowania sytuacji podmiotów prawa. Jest to natomiast zakaz nieuzasadnionego, różnego kształtowania sytuacji podobnych podmiotów prawa, w procesie stanowienia oraz stosowania prawa. Dyskryminacja oznacza zatem nienadające się do zaakceptowania tworzenie różnych norm prawnych dla podmiotów prawa, które powinny być zaliczone do tej samej klasy (kategorii), albo nierówne traktowanie podobnych podmiotów prawa w indywidualnych przypadkach, gdy różnicowanie nie znajduje podstaw w normach prawnych" (tak wyr. TK z 15.7.2010 r., K 63/07, OTK-A 2010, Nr 6, poz. 60). Zakaz wprowadzania różnicowań o nieuzasadnionym (arbitralnym) charakterze obejmuje zarówno zakaz wprowadzania unormowań, pogarszających sytuację określonej grupy podmiotów (dyskryminacja *sensu stricto*), jak i unormowań polepszających sytuację określonej grupy podmiotów (uprzywilejowanie) kosztem innych grup – zob. uzas. orzeczn. TK z 9.3.1988 r., U 7/87, OTK 1988, Nr 1, poz. 1.

Art. 32 ust. 2 Konstytucji RP odnosi zakaz dyskryminacji do życia politycznego, społecznego i gospodarczego. Dotyczy więc tych wszystkich dziedzin życia, w których władze publiczne mogą wpływać na status prawny jednostki, a wyliczenie to nie ma charakteru zupełnego.

Konsekwencją decyzji ustawodawcy jest to, że – jak trafnie zauważono w doktrynie – dla oceny konstytucyjnej "dopuszczalności różnicowania sytuacji podmiotów podobnych znaczenie zasadnicze ma pytanie, czy jest to różnicowanie uzasadnione, a nie pytanie – w oparciu o jakie cechy zostało dokonane. Każde bowiem różnicowanie sytuacji podmiotów podobnych, które nie znajduje uzasadnienia, trzeba uznać za dyskryminację w rozumieniu art. 32 ust. 2, a więc za naruszenie konstytucji" (tak *L. Garlicki*, Artykuł 32, w: *Garlicki*, Konstytucja, t. 3, uw. 21, s. 21).

W świetle art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP każde odstępstwo od zasady równego traktowania powinno znajdować swoje uzasadnienie w odpowiedniej argumentacji natury konstytucyjnej. W orzecznictwie zauważa się, że wszelkie odstępstwa od nakazu równego traktowania podmiotów podobnych – aby nie stanowiły dyskryminacji – "muszą zawsze znajdować podstawę w odpowiednio przekonujących argumentach", które muszą odwoływać się do aksjologii konstytucyjnej (orzecz. TK z 3.9.1996 r., K 10/96, OTK 1996, Nr 4, poz. 33).

W orzecznictwie wskazano kryteria, których łączne wystąpienie umożliwia dopuszczalne zróżnicowanie sytuacji prawnej podmiotów w świetle art. 32 ust. 2 Konstytucji RP. Kolejne zastosowanie tych kryteriów uznawane jest przy tym za podstawowy schemat analizy tego, czy określona norma nie prowadzi do dyskryminacji podmiotów praw i wolności. Kryteria te (sformułowane za orzecz. TK z 3.9.1996 r., K 10/96, OTK 1996, Nr 4, poz. 33) są następujące:

- 1) relewantność charakteru zróżnicowania – wprowadzane zróżnicowania muszą więc pozostawać w bezpośrednim związku z celem i zasadniczą treścią przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma oraz służyć realizacji tego celu i treści. Wprowadzane zróżnicowania "muszą mieć charakter racjonalnie uzasadniony" i "nie wolno ich dokonywać według dowolnie ustalonego kryterium";
- 2) proporcjonalność argumentów przemawiających za wprowadzeniem zróżnicowania – chodzi tutaj o to, że "waga interesu, któremu ma służyć zróżnicowanie sytuacji adresatów normy, musi pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych";
- 3) istnienie konstytucyjnych argumentów za zróżnicowaniem – każdorazowo argumentacja za zróżnicowaniem musi pozostawać w jakimś związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne potraktowanie podmiotów podobnych.

d) **art. 67 Konstytucji RP stanowi:**

1. Obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa.
2. Obywatel pozostający bez pracy nie z własnej woli i nie mający innych środków utrzymania ma prawo do zabezpieczenia społecznego, którego zakres i formy określa ustawa.

Komentowany przepis składa się z dwóch jednostek redakcyjnych, w których zostały wyrażone dwa odrębne prawa socjalne. W art. 67 ust. 1 Konstytucji RP mowa jest o prawie do zabezpieczenia społecznego ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego, natomiast ust. 2 wyraża prawo do zabezpieczenia społecznego na wypadek pozostawania bez pracy nie z własnej woli i braku innych środków utrzymania. Zabezpieczeniem społecznym w ustrojowym rozumieniu objęto zatem cztery ryzyka socjalne.

W systemie norm konstytucyjnych prawo do zabezpieczenia społecznego zostało ujęte w części poświęconej wolnościom i prawom ekonomicznym, socjalnym i kulturalnym. Na uwagę zasługuje również fakt, że o zabezpieczeniu społecznym mowa jest również w kontekście art. 33 ust. 2 Konstytucji RP, który stanowi, że kobieta i mężczyzna mają m.in. równe prawo do zabezpieczenia społecznego. Ten szczegółowy wyraz równości wobec prawa stanowi w istocie powtórzenie tego, co zostało wyrażone w art. 32 Konstytucji RP, tyle że w art. 33 ust. 2 chodzi o równość płci. W tym kontekście trzeba uznać, że zastosowanie zasady równości w dziedzinie

realizacji prawa do zabezpieczenia społecznego (art. 67 Konstytucji RP) powinno uwzględniać ogólny nakaz równości (art. 32) oraz nakaz równości płci (art. 33 ust. 2). Nie ulega wątpliwości, że prawo do zabezpieczenia społecznego, jako zmierzające do zagwarantowania określonego zabezpieczenia materialnego w przypadku wystąpienia określonych zdarzeń losowych, jest prawem o charakterze majątkowym. Nie należy również zapominać, że ochrona, jaka jest gwarantowana w art. 67, dotyczy sytuacji, w których dopiero wystąpiło w nim określone ryzyko socjalne. Niezależnie zatem od form i realizacji tego prawa, również w zakresie poprzedzającym nabycie określonego uprawnienia, podporządkowane jest ustrojowemu obowiązkowi realizacji prawa do zabezpieczenia społecznego. Nawet wówczas, gdy na mocy regulacji ustawowych wydanych w związku z realizacją prawa do zabezpieczenia społecznego, doszło do przyznania jednostce określonego uprawnienia o charakterze majątkowym (co dotyczy zwłaszcza ekspektatyw określonych praw), to nie zmienia to faktu, że są to uprawnienia będące skutkiem (bądź formą realizacji) prawa do zabezpieczenia społecznego, z którym pozostają w instrumentalnym związku. Stąd też za niedopuszczalne należałoby "odrywanie" ich od prawa do zabezpieczenia społecznego i poszukiwanie ochrony na podstawie innych norm Konstytucji RP. Tak długo zatem, jak określone uprawnienia majątkowe o charakterze ustawowym są wyrazem prawa do zabezpieczenia społecznego bądź je konkretyzują, konstytucyjnym wzorcem kontroli zmian prawa ingerujących w przedmiotowe uprawnienia pozostaje art. 67.

Nie ulega wątpliwości, że prawo do zabezpieczenia społecznego wyrażone w art. 67 Konstytucji RP ma charakter prawa podmiotowego i jest w pełni egzekwowalne, co wynika wprost z art. 81 Konstytucji RP (wyr. TK z: 8.5.2000 r., SK 22/99, OTK 2000, Nr 4, poz. 107; 7.9.2004 r., SK 30/03, OTK-A 2004, Nr 8, poz. 82; 31.7.2014 r., SK 28/13, OTK 2014, Nr 7, poz. 81). Nie wynikają z niego jednak żadne uprawnienia o określonej treści materialnej, nie można więc wyprowadzić konstytucyjnego prawa do jakiegokolwiek konkretnej postaci świadczenia (wyr. TK z: 6.2.2002 r., SK 11/01, OTK-A 2002, Nr 1, poz. 2; 17.6.2014 r., P 6/12, OTK-A 2014, Nr 6, poz. 62; 13.5.2014 r., SK 61/13, OTK-A 2014, Nr 5, poz. 52; 17.12.2013 r., SK 29/12, OTK-A 2013, Nr 9, poz. 138; 25.6.2013 r., P 11/12, OTK-A 2013, Nr 5, poz. 62; 24.2.2010 r., K 6/09, OTK-A 2010, Nr 2, poz. 15; 27.1.2003 r., SK 27/02, OTK-A 2003, Nr 1, poz. 2; 7.9.2004 r., SK 30/03, OTK-A 2004, Nr 8, poz. 82; 19.7.2005 r., SK 20/03, OTK-A 2005, Nr 7, poz. 82; 20.11.2006 r., SK 66/06, OTK-A 2006, Nr 10, poz. 152; 1.4.2008 r., SK 96/06, OTK-A 2008, Nr 3, poz. 40) ani konkretnej metody jego ustalania lub waloryzowania (wyr. TK z 17.12.2013 r., SK 29/12, OTK-A 2013, Nr 9, poz. 138). Podstawą roszczeń mogą być jedynie przepisy ustawowe szczegółowo regulujące te kwestie (wyr. TK z: 17.12.2013 r., SK 29/12, OTK-A 2013, Nr 9, poz. 138; 29.5.2012 r., SK 17/09, OTK-A 2012, Nr 5, poz. 53; 13.5.2014 r., SK 61/13, OTK-A 2014, Nr 5, poz. 52).

Treścią prawa jest zagwarantowanie każdemu obywatelowi świadczeń na wypadek: niezdolności do pracy ze względu na chorobę, inwalidztwo, osiągnięcie wieku emerytalnego, pozostawania bez pracy nie z własnej woli i nieposiadania innych środków utrzymania (*L. Garlicki, Artykuł 67, w: Garlicki, Konstytucja, t. 3, s. 4; wyr. TK z 31.7.2014 r., SK 28/13, OTK 2014, Nr 7, poz. 81*). Zgodnie z ustabilizowanym orzecznictwem TK art. 67 Konstytucji RP stanowi podstawę do rozróżnienia – po pierwsze – minimalnego zakresu prawa do zabezpieczenia społecznego, odpowiadającego konstytucyjnej istocie tego prawa oraz – po drugie – uprawnień zagwarantowanych przez ustawę i wykraczających poza konstytucyjną istotę rozważanego prawa (wyr. TK z: 25.2.2014 r., SK 18/13, OTK-A 2014, Nr 2, poz. 15; 25.6.2013 r., P 11/12, OTK-A 2013, Nr 5, poz. 62; z 28.2.2012 r., K 5/11,

OTK-A 2012, Nr 2, poz. 16; 8.6.2010 r., SK 37/09, OTK-A 2010, Nr 5, poz. 48). W ocenie TK w odniesieniu do pierwszej sfery stwierdzenie naruszenia art. 67 może mieć miejsce w przypadku uznania, że ustawodawca nie przyznał osobom wskazanym w art. 67 ust. 1 i 2 takich świadczeń, które zapewnią im utrzymanie przynajmniej na poziomie minimum życiowego. Inaczej natomiast ocenić należy działalność ustawodawcy w tej sferze, w której może on swobodnie kształtować zakres uprawnień wynikających z prawa do zabezpieczenia społecznego i może – co do zasady – znosić uprawnienia wykraczające poza istotę tego prawa. W takim wypadku ocena konstytucyjności obowiązujących unormowań może dotyczyć tego, czy ustawodawca działał z poszanowaniem pozostałych zasad i norm konstytucyjnych, w szczególności tych, które określają reguły wprowadzania zmian do systemu prawnego. Nie można jednak wykazać naruszenia istoty prawa do zabezpieczenia społecznego w odniesieniu do tego, czego ustawodawca nie miał obowiązku uregulowania realizując treść art. 67. Przepis ten nie determinuje bowiem zakresu ani formy świadczeń wykraczających poza istotę prawa do zabezpieczenia społecznego (wyr. TK z 25.2.2014 r., SK 18/13, OTK-A 2014, Nr 2, poz. 15). Jednocześnie zauważa się, że ustawa musi zagwarantować świadczenia odpowiadające minimum życiowemu, tak aby umożliwić im zaspokojenie podstawowych potrzeb (wyr. TK z: 7.2.2006 r., SK 45/04, OTK-A 2006, Nr 2, poz. 15; 11.7.2013 r., SK 16/12, OTK-A 2013, Nr 6, poz. 75). Ustawowa realizacja konstytucyjnego prawa socjalnego nie może zatem nigdy uplasować się poniżej minimum wyznaczonego przez istotę danego prawa (zob. wyr. z: 8.5.2000 r., SK 22/99, OTK 2000, Nr 4, poz. 107; 27.1.2010 r., SK 41/07, OTK-A 2010, Nr 1, poz. 5). W tej linii orzeczniczej dominuje zatem ten aspekt, który nawiązuje do minimalnego zakresu zabezpieczenia społecznego, próbując go również wskazać. Wprawdzie w żadnym miejscu nie stwierdza się, że przedmiotowa regulacja może być podstawą uprawnienia o jednoznacznie określonej treści, lecz odwoływanie się do minimum egzystencji wydaje się wystarczająco konkretne i policzalne (zob. opracowania *P. Kurowskiego* dostępne na stronie internetowej Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych – <https://www.ipiss.com.pl/>).

Jeśli chodzi natomiast o kształtowanie prawa do zabezpieczenia społecznego powyżej określonego minimum, to w orzecznictwie stwierdza się, że do ustawodawcy należy stanowienie prawa odpowiadającego założonym celom politycznym, społecznym, gospodarczym oraz przyjmowanie takich rozwiązań prawnych, które będą najlepiej służyły ich realizacji. Stąd też orzekanie o merytorycznej trafności i celowości rozwiązań pozostaje poza kognicją TK (wyr. z: 24.4.2006 r., P 9/05, OTK-A 2006, Nr 4, poz. 46; 11.7.2013 r., SK 16/12, OTK-A 2013, Nr 6, poz. 75; 22.6.1999 r., K 5/99, OTK 1999, Nr 5, poz. 100; 12.9.2000 r., K 1/00, OTK 2000, Nr 6, poz. 185). Nałożony na ustawodawcę obowiązek urzeczywistnienia wyrażonych w Konstytucji RP gwarancji socjalnych w drodze stosownych regulacji normatywnych nie oznacza wprawdzie obowiązku maksymalnej rozbudowy systemu świadczeń, lecz ochrona praw socjalnych powinna przejawiać się w takim ukształtowaniu rozwiązań ustawowych, które stanowiąc będą optimum realizacji treści prawa konstytucyjnego (wyr. TK z: 24.2.2010 r., K 6/09, OTK-A 2010, Nr 2, poz. 15; 27.1.2010 r., SK 41/07, OTK-A 2010, Nr 1, poz. 5; 13.12.2007 r., SK 37/06, OTK-A 2007, Nr 11, poz. 163; 20.11.2006 r., SK 66/06, OTK-A 2006, Nr 10, poz. 152). Urzeczywistnienie to musi się dokonać w taki sposób, "aby z jednej strony uwzględniło istniejące potrzeby, z drugiej możliwości ich zaspokojenia" (wyr. TK z: 8.5.2000 r., SK 22/99, OTK 2000, Nr 4, poz. 107; 3.7.2006 r., SK 56/05, OTK-A 2006, Nr 7, poz. 77; 27.1.2010 r., SK 41/07, OTK-A 2010, Nr 1, poz. 5).

Z powyższego orzecznictwa wynika zatem, że treść prawa do zabezpieczenia społecznego została określona w sposób pozostawiający znaczną swobodę ustawodawcy, z tym że z jednej strony (dolna granica) mamy do czynienia z

obowiązkiem zagwarantowania minimum prawa (istoty prawa), z drugiej natomiast strony (górną granicą) chodzi o realizację prawa do zabezpieczenia społecznego w sposób optymalny.

W ocenie TK podstawowym celem tego uprawnienia "jest zagwarantowanie godnego poziomu życia w warunkach obniżonej zdolności zarobkowania, wynikającej z podeszłego wieku. Emerytura jest w założeniu świadczeniem, które zastępuje, a nie uzupełnia wynagrodzenie ze stosunku pracy. (...) Przy kształtowaniu zakresu prawa do ubezpieczenia społecznego ustawodawca musi uwzględnić wynikający bezpośrednio z zasady sprawiedliwości społecznej postulat zachowania słuszych, sprawiedliwych proporcji pomiędzy wielkością emerytury będącej z samej nazwy świadczeniem zasłużonym, a rozmiarami zasługi wyznaczonymi przede wszystkim przez długość okresu aktywności zawodowej prowadzącej do nabycia prawa do emerytury oraz dochody osiągane w ramach tej aktywności" (wyr. TK z: 11.12.2006 r., SK 15/06, OTK-A 2006, Nr 11, poz. 117; 24.7.2014 r., SK 53/13, OTK-A 2014, Nr 7, poz. 77; 29.5.2012 r., SK 17/09, OTK-A 2012, Nr 5, poz. 53; 12.2.2008 r., SK 82/06, OTK-A 2008, Nr 1, poz. 3; 13.12.2007 r., SK 37/06, OTK-A 2007, Nr 11, poz. 163). Jednocześnie prawo ustawodawcy obejmuje uprawnienie do uzależnienia prawa jednostki do świadczenia emerytalnego od spełnienia przez nią warunku współtworzenia FUS, z którego takie świadczenia są wypłacane (wyr. TK z 24.7.2014 r., SK 53/13, OTK-A 2014, Nr 7, poz. 77). O jakości danego systemu zabezpieczenia społecznego świadczy przede wszystkim wysokość średniego świadczenia emerytalnego, uwzględniającego wysokość średnich przychodów pracowniczych, a także zagwarantowanie mechanizmów zapewniających utrzymanie ekonomicznej realności wypłat emerytur w długiej, kilkupokoleniowej perspektywie czasowej (zob. też § 11 Ogólnego komentarza z 4.2.2008 r. Komitetu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych ONZ do art. 9 Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych uznającego "prawo każdego do zabezpieczenia społecznego, włączając w to ubezpieczenia społeczne", E/C.12/GC/19, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G08/403/97/PDF/G0840397.pdf?OpenElement>) (wyr. TK z: 24.2.2010 r., K 6/09, OTK-A 2010, Nr 2, poz. 15; 27.1.2010 r., SK 41/07, OTK-A 2010, Nr 1, poz. 5). Art. 67 Konstytucji RP nie zawiera jednak żadnych wprost wyrażonych wytycznych co do zasad przyznawania tych świadczeń i obliczania ich wysokości, a tym bardziej co do długości okresu pozostawania w ubezpieczeniu społecznym, który jest brany pod uwagę przy określaniu wymiaru emerytur. Konstytucyjną ochroną objęte są warunki (przesłanki) nabycia, trwania i ustalania prawa do ubezpieczenia społecznego (zob. orzec. z 30.11.1988 r., K 1/88, OTK 1988, poz. 6), a nie wysokość świadczenia określona w liczbach bezwzględnych czy w procentach od określonej kwoty wyrażonej w liczbach bezwzględnych (zob. orzec. z 11.2.1992 r., K 14/91, OTK 1992, poz. 7). Możliwość wyboru przez ustawodawcę rozwiązań szczegółowych dotyczących realizacji prawa do emerytury jest zatem ograniczona obowiązkiem respektowania istoty tego prawa (zob. wyr. TK z: 22.6.1999 r., K 5/99, OTK 1999, Nr 5, poz. 100; 31.1.2005 r., SK 27/03, OTK 2005, Nr 1, poz. 8; 8.5.2000 r., SK 22/99, OTK 2000, Nr 4, poz. 107; 4.12.2000 r., K 9/00, OTK 2000, Nr 8, poz. 294), którą jest zagwarantowanie "minimalnego poziomu świadczeń dla osób, które osiągnęły wiek emerytalny i zaprzestały w związku z osiągnięciem tego wieku aktywności zawodowej" (wyr. TK z 7.2.2006 r., SK 45/04, OTK-A 2006, Nr 2, poz. 15; *M. Zieleniecki*, Prawo, s. 566–582). Prawo do emerytury jest prawem podmiotowym, podlegającym ochronie tak samo, jak inne prawa konstytucyjne (wyr. TK z 7.5.2014 r., K 43/12, OTK-A 2014, Nr 5, poz. 50).

Prawna problematyka ochrony ekspektatywy prawa jako elementu prawa do zabezpieczenia społecznego pojawiała się w przeszłości zwłaszcza w kontekście zmian prawa stanowiących ingerencję w zasady dotyczące podlegania ubezpieczeniu

społecznemu czy odprowadzania składki. Problematyka ta analizowana była również w kontekście dopuszczalności podejmowania określonych rozstrzygnięć intertemporalnych. Szczególną uwagę poświęcano ekspektatywie emerytalnej, co wynikało z faktu, że okres, jaki upływa od chwili podlegania po raz pierwszy ubezpieczeniu społecznemu do momentu nabycia prawa do świadczenia, wynosi kilkadziesiąt lat.

W zakresie dotyczącym dopuszczalności ingerencji w ekspektatywę emerytalną w kontekście prawa do zabezpieczenia społecznego, zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie TK (analizę orzecznictwa w tym zakresie przeprowadziła *D. Dzieński*, *Ekspektatywy praw*, s. 2 i n.) jednoznacznie stwierdza się, że prawa w trakcie nabywania powinny podlegać ochronie, przy czym różna jest jej intensywność. Już na gruncie Konstytucji PRL, w orzecz. z 11.2.1992 r. (K 14/91, OTK 1992, poz. 7, cz. II, s. 128) TK stwierdził, że ich ochrona "wynika z samej natury systemu ubezpieczeń społecznych opartego na założeniu: w zamian za składki – wkład pracy tworzy się gwarancja przyszłych stopniowo narastających praw". W późniejszym orzecznictwie przyjęto jednak konieczność ochrony ekspektatyw ukształtowanych maksymalnie, tj. takich, które spełniają "zasadniczo wszystkie przesłanki ustawowego nabycia prawa pod rządami danej ustawy" (orzecz. TK z 3.12.1996 r., K 25/95, OTK 1996, Nr 6, poz. 52). Podobne stanowisko zostało podtrzymane na gruncie Konstytucji RP (wyr. TK z: 23.11.1998 r., SK 7/98, OTK 1998, Nr 7, poz. 114; 28.4.1999 r., K 3/99, OTK 1999, Nr 4, poz. 73; 13.3.2000 r., K 1/99, OTK 2000, Nr 2, poz. 59; 27.2.2002 r., K 47/01, OTK-A 2002, Nr 1, poz. 6). Koncepcja ochrony jedynie ekspektatyw maksymalnie ukształtowanych wywołała w doktrynie dyskusję. W ocenie *K. Antonowa* TK w istocie udzielił ochrony w pełni ukształtowanym prawom podmiotowym, a nie oczekiwaniom. Jego zdaniem takie spojrzenie na problematykę emerytalną nie uwzględnia złożonego charakteru prawnych oczekiwań (*K. Antonów*, *Prawo*, s. 72). Stanowisko to zostało skrytykowane przez *R. Pacudę* (*R. Pacuda*, *Oczekiwanie prawne*, s. 64 i n.), który stwierdził, że pogląd *K. Antonowa* idzie "zbyt daleko", ponieważ nie można absolutnie chronić wszystkich ekspektatyw ubezpieczeniowych, nie tylko ze względów ekonomicznych, ale i prawnych (wysokość świadczenia nie pozostaje w ścisłym związku z wysokością opłacanych składek). Zdaniem tego autora TK nie wskazał, w jakim momencie dochodzi do maksymalnego ukształtowania prawa. Wydaje się, że spostrzeżenie takie jest jednak nieuzasadnione, gdyż w orzecznictwie jednoznacznie przesądzono, że maksymalne ukształtowanie ekspektatywy następuje z chwilą spełnienia "zasadniczo wszystkich przesłanek" nabycia prawa. Wprawdzie nie wiadomo, co TK miał na myśli używając słowa "zasadniczo", lecz spełnienie wszystkich przesłanek prowadzi do nabycia prawa. Mimo prezentowanych wątpliwości można powiedzieć, że w ocenie TK tym większa potrzeba ochrony ekspektatywy, im bardziej jest ona ukształtowana. Z kolei naruszenie ekspektatywy jest dopuszczalne, pod warunkiem że nie narusza istoty prawa do zabezpieczenia społecznego (wyr. z 22.6.1999 r., K 5/99, OTK 1999, Nr 5, poz. 100).

Ochrona ekspektatywy sprowadza się do ustalenia, czy nabywającemu określone prawo pod rządami danej ustawy przysługuje uprawnienie do uwzględnienia prawnej kwalifikacji skutków podlegania w przeszłości ubezpieczeniu, mającemu wpływ na to świadczenie, w oparciu o przepisy obowiązujące nie w chwili nabycia prawa, ale w momencie wystąpienia owych skutków. Z perspektywy oczekującego na świadczenie powstaje zaś pytanie, czy skutki prawne jego zachowań, wynikające z obowiązujących przepisów, w zakresie, w jakim wpływają na nabycie i aktualnie obowiązujący wymiar świadczenia, zostaną uwzględnione, nawet gdy w przyszłości zasady jego ustalania ulegną takiej zmianie, że zachowania te (stany faktyczne) nie będą miały prawnego znaczenia (bądź ich

znaczenie ulegnie zmianie)? Podobna koncepcja ujmowania okresu oczekiwania przed nabyciem prawa do świadczenia została wyrażona przez *K. Kolasińskiego* (*K. Kolasiński, Zasady*, s. 13). Stwierdził on, że chodzi o skutki prawne, które wiążą się ze stopniowym spełnianiem poszczególnych warunków nabycia uprawnień. Jego zdaniem wyznaczają one treść pozycji socjalnej (prawnej) ubezpieczonych. Można nazwać je tymczasowym prawem podmiotowym. W okresie poprzedzającym nabycie prawa do emerytury powstaje zatem oczekiwanie na uwzględnienie skutków prawnych zachowań podejmowanych przez ubezpieczonego, o ile w momencie ich wystąpienia miały one wpływ na kształt określonego uprawnienia. Słusznie wskazuje zatem *R. Babińska*, że konstrukcja ekspektatyw stanowi wyraz respektowania stanowiska ubezpieczonego, który – uczestnicząc w procesie nabywania prawa do świadczeń – zakłada niezmiennosc reżimu warunków od momentu nawiązania stosunku ubezpieczenia do chwili nabycia uprawnień (*R. Babińska, Wzruszalność*, s. 16). Wydaje się zatem, że ekspektatywą danego prawa podmiotowego jest uprawnienie do uwzględniania skutków prawnych czynności podejmowanych przez podmiot w celu jego nabycia w przyszłości, o ile czynności te podlegały takiej kwalifikacji prawnej z punktu widzenia prawa podmiotowego, że ich podjęcie spełniało przesłanki danego prawa podmiotowego. Ekspektatywa prawa jest więc odrębnym prawem podmiotowym, którego prawną podstawę należałoby poszukiwać w przepisach normujących: przesłanki nabycia prawa podmiotowego (w ustawie) oraz konstytucyjną ochronę podmiotu, który podejmuje czynności zmierzające do jego nabycia.

Zagadnienie waloryzacji prawa do świadczeń z zabezpieczenia społecznego było wielokrotnie przedmiotem rozważań TK, który stwierdzał, że prawo do waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych stanowi jeden z istotnych elementów konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego, zagwarantowanego w art. 67 ust. 1 Konstytucji RP (zostało to wyrażone zwłaszcza w wyr. TK z 17.12.2013 r., SK 29/12, OTK-A 2013, Nr 9, poz. 138; oraz orzecz. z: 20.11.1995 r., K 23/95, OTK 1995, Nr 3, poz. 14; 17.7.1996 r., K 8/96, OTK 1996, Nr 4, poz. 32 i 15.10.1997 r., K 11/97, OTK 1997, Nr 3–4, poz. 39, a także – już pod rządami Konstytucji RP – w wyr. TK z: 22.6.1999 r., K 5/99, OTK 1999, Nr 5, poz. 100; 20.12.1999 r., K 4/99, OTK 1999, Nr 7, poz. 165; 8.5.2000 r., SK 22/99, OTK 2000, Nr 4, poz. 107; 19.12.2012 r., K 9/12, OTK-A 2012, Nr 11, poz. 136). Prawo to oznacza konieczność istnienia "metody utrzymywania świadczeń emerytalno-rentowych na odpowiednim poziomie wartości realnej" (wyr. TK z 8.5.2000 r., SK 22/99, OTK 2000, Nr 4, poz. 107).

W doktrynie, zagadnieniu waloryzacji poświęcano wiele uwagi (*A. Nerka, Sądowa waloryzacja świadczeń*, s. 67–89; *taż*, *Uwagi*, s. 89–114; *taż*, *Waloryzacja świadczeń emerytalnych*, s. 10–15; *taż*, *Waloryzacja świadczeń w prawie emerytalnym*, s. 317–336; *taż*, *Waloryzacja świadczeń w prawie ubezpieczenia społecznego, passim*; *L. Nawacki, Prawo*, s. 24). Z punktu widzenia prawa do zabezpieczenia społecznego wyrażonego w art. 67 Konstytucji RP zagadnienie to staje się doniosłe w szczególności w przypadku świadczeń na wypadek niezdolności do pracy oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Są to świadczenia z natury długoterminowe, stąd waloryzacja ukierunkowana na zachowanie realnej ich wartości odgrywa zasadniczą rolę. Instytucja waloryzacji pojawia się jako ogólna gwarancja dostosowywania świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego do zmieniającej się siły nabywczej pieniądza i rosnących kosztów utrzymania (*A. Nerka, Waloryzacja świadczeń w prawie ubezpieczenia społecznego*, s. 306). Prawo do waloryzacji można wyinterpretować z istoty nabytego prawa, a zatem w ujęciu konstytucyjnym prawa do zabezpieczenia społecznego. Brak odpowiedniego mechanizmu waloryzacyjnego powoduje bowiem, że znaczenie tego uprawnienia

znacznie się osłabia, a prawo do zabezpieczenia społecznego praktycznie przestaje być realizowane. **W jednorodnej grupie świadczeniobiorców, określony moment rozpoczęcia pobierania świadczeń nie powinien wpływać na różnicę w ich wysokościach.** Oznacza to, że osoby, które nabyły prawo do świadczenia legitymując się takimi samymi warunkami z punktu widzenia przesłanek jego nabycia (np. staż pracy, suma odprowadzonych składek, stopień niezdolności do pracy), powinny mieć świadczenia równe bez względu na to, jak długo je pobierają. W ten sposób nie dochodziłby do powstania tzw. starego i nowego portfela świadczeń. Tymczasem w praktyce jest akurat odwrotnie. Przyjęty przez prawodawcę mechanizm waloryzacji sprawia, że do takiego rozwarstwienia nieustannie dochodzi. Świadczeniobiorcy z dłuższym okresem pobierania świadczenia otrzymują więc coraz niższe świadczenia. W ten sposób nie jest chroniona realna wartość nabywanego świadczenia. Podobnie rzecz się przedstawia w przypadku żołnierzy zawodowych (szerzej zob. *K. Ślebzak*, *Konstytucyjne aspekty waloryzacji*, s. 68–75) czy szerzej – funkcjonariuszy służb mundurowych, w przypadku których mechanizm ustalania wysokości świadczenia emerytalnego (nawiązujący do uposażenia na ostatnio zajmowanym stanowisku) nie ma żadnego związku z przyjętą metodą waloryzacji (stosuje się bowiem zasady ogólne wynikające z systemu powszechnego).

TK z dużą powściągliwością odnosił się do możliwości stosowania do ustaw określających zakres prawa do zabezpieczenia społecznego art. 31 ust. 3 Konstytucji RP (zob. m.in. wyr. TK z: 11.12.2006 r., SK 15/06, OTK-A 2006, Nr 11, poz. 117; 7.2.2006 r., SK 45/04, OTK-A 2006, Nr 2, poz. 15 oraz 25.6.2013 r., P 11/12, OTK-A 2013, Nr 5, poz. 62), aczkolwiek wydaje się, że aktualnie nie ma już wątpliwości, że do ustaw określających zakres prawa do zabezpieczenia społecznego ma zastosowanie art. 31 ust. 3 zd. 2 Konstytucji RP, zgodnie z którym ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw nie mogą naruszać istoty tych wolności i praw. W przypadku prawa do zabezpieczenia społecznego konstytucyjny zakres ochrony odpowiada bowiem istocie tego prawa, która nie może zostać ograniczona (zob. wyr. z: 4.12.2000 r., K 9/00, OTK 2000, Nr 8, poz. 294; 7.2.2006 r., SK 45/04, OTK-A 2006, Nr 2, poz. 15, pkt 3; 1.4.2008 r., SK 96/06, OTK-A 2008, Nr 3, poz. 40; 29.4.2008 r., P 38/06, OTK-A 2008, Nr 3, poz. 46; 24.2.2010 r., K 6/09, OTK-A 2010, Nr 2, poz. 15).

Przy kształtowaniu zakresu prawa do ubezpieczenia społecznego ustawodawca związany jest także z wynikającym z zasady równości nakazem jednakowego traktowania świadczeniobiorców charakteryzujących się jednakową cechą istotną (art. 67 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP). Od tak określonej zasady – w świetle ustalonego orzecznictwa TK – możliwe są odstępstwa ograniczone następującymi warunkami:

- 1) wprowadzone przez prawodawcę różnicowania muszą być racjonalnie uzasadnione, biorąc pod uwagę cel i treść przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma;
- 2) waga interesu, któremu ma służyć różnicowanie podmiotów podobnych, musi pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku różnego traktowania podmiotów podobnych;
- 3) regulacja prawna musi znajdować podstawę w wartościach, zasadach lub normach konstytucyjnych, uzasadniających odmienne traktowanie podmiotów podobnych (wyr. TK z 11.12.2006 r., SK 15/06, OTK-A 2006, Nr 11, poz. 117).

III. Określenie problemu konstytucyjnego i zarzutu niekonstytucyjności. Wskazanie argumentów lub dowodów na poparcie zarzutu niekonstytucyjności.

Wątpliwości wnioskodawcy dotyczą art. 41 ustawy z 1 grudnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej. Wnioskodawca podziela przy tym stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich wyrażone w kierowanych do Prezesa Rady Ministrów wystąpieniach i interwencjach.

Zgodnie z ww. przepisem z ustawy budżetowej na rok 2023, w zakresie uposażeń wyłączono określone grupy zawodowe (żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy), którym określono waloryzację płac zgodnie z kwotą bazową w wysokości 1740,64 zł wskazaną w ustawie budżetowej na rok 2023 w okresie od 1.03.2023 r. do 3.12.2023 r., pozostawiając uposażenia w okresie od 1.01.2023 r. do 28.02.2023 r. na dotychczasowym poziomie, tj. z kwotą bazową wskazaną w ustawie budżetowej na rok 2022 wynoszącą 1614,69 zł.

Rekompensatą za zaniżone uposażenie w okresie 1.01.2023 - 28.02.2023 był mechanizm określony w art. 41 ust. 3 ustawy o budżecie. Zgodnie z tym przepisem uposażenie żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy wypłacane od 1.03.2023 r. do 31.12.2023 r. podlegało każdorazowemu zwiększeniu o 1/5 kwoty różnicy pomiędzy uposażeniem w dotychczasowej oraz w nowej wysokości.

Art. 41 ust. 3 ustawy o budżecie pozwalał zatem na proporcjonalne doliczenie funkcjonariuszom i żołnierzom pozostającym w służbie po 1.03.2023 r. części waloryzacji (1/5 różnicy za okres od 1.01 do 28.02.2023 r.). Niestety żołnierzom zawodowym i funkcjonariuszom, którzy odeszli na emeryturę w powoływany okresie, brak waloryzacji uposażeń nie został w żaden sposób zrekompensowany, mimo, że pozostawali w służbie. Ze względu na datę wejścia w życie ustawy z 1 grudnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023 osoby składające z kilkumiesięcznym wyprzedzeniem raport o zwolnienie ze służby nie miały precyzyjnej wiedzy odnośnie skutków, jakie pociągnie za sobą ta decyzja w kwestii wysokości ich uposażenia oraz przyszłego świadczenia emerytalnego.

Należy zwrócić uwagę, że niektórzy z odchodzących na emeryturę/rentę nie zrobili tego z własnej inicjatywy, lecz byli zmuszeni ze względu na stan zdrowia. W grupie osób odchodzących byli także funkcjonariusze/żołnierze, którzy w ogóle nie mieli możliwości wycofania raportu o zwolnienie ze służby, gdyż obiektywne przyczyny dotyczące stanu ich zdrowia np. w postaci wydanych orzeczeń lekarskich - stanowiły okoliczność, której musieli się podporządkować.

Pozbawienie funkcjonariuszy i żołnierzy podwyżki uposażeń w tym czasie wpłynęło bezpośrednio na wymiar emerytur, obniżając je o 7,8%. Kwestionowane przepisy są rażąco sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, z podstawowym poczuciem sprawiedliwości oraz zasadą legalizmu. W poprzednich latach, jak i w 2024 r., takie rozwiązanie nie zostało zastosowane i funkcjonariusze/żołnierze odchodzący na emeryturę w styczniu oraz lutym byli (poza 2023 r.) - tak jak inne grupy zawodowe - włączani w system podwyżek, jeżeli w danym roku takie podwyżki im przysługiwały. Sytuacja ta wskazuje na nieuzasadnione odstępstwo od powszechnego i periodycznego stosowania przepisów prawa w odniesieniu do poszczególnych grup społecznych ze względu na termin odejścia ze służby.

Regulacje epizodyczne postrzegane są jako niezależne od innych przepisów, których zakres obowiązywania został precyzyjnie sformułowany. Jak wskazuje się w literaturze, przepisy epizodyczne to takie, które występują rzadko i nieregularnie, w czym wyraża się ich wyjątkowość, i obowiązują przez ściśle określony czas. Wydawane są one z powodu wyjątkowych okoliczności faktycznych, np. epidemii, stanu klęski żywiołowej czy stanu wyjątkowego. Jest to zatem uregulowanie życia społecznego w warunkach anormalnych, a więc przepisami epizodycznymi nie

powinno się regulować życia społecznego w warunkach codziennych. W przeciwnym wypadku zaufanie obywatela do państwa i prawa mogłoby zostać zakwestionowane.

Zasada zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa opiera się na pewności prawa, rozumianej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego jako pewien zespół cech przysługujących prawu, które zapewniają jednostce bezpieczeństwo prawne. Dzięki tym cechom prawa jednostka ma możliwość podejmowania decyzji o swoim postępowaniu w oparciu o pełną znajomość przesłanek działania organów państwowych oraz konsekwencji prawnych, jakie jej działania mogą pociągnąć za sobą. Jednostka winna mieć możliwość określenia zarówno konsekwencji poszczególnych zachowań i zdarzeń na gruncie obowiązującego w danym momencie stanu prawnego jak też oczekiwać, że prawodawca nie zmieni ich w sposób arbitralny.

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw, który obejmuje również żołnierzy i funkcjonariuszy, podwyższenie wynagrodzeń dla pracowników państwowej sfery budżetowej następuje w ciągu 3 miesięcy po ogłoszeniu ustawy budżetowej, z wyrównaniem od 1 stycznia danego roku. Regułą jest więc wprowadzenie podwyżek w 3 miesiące od opublikowania ustawy budżetowej w Dzienniku Ustaw z wyrównaniem od stycznia danego roku. Tym samym funkcjonariusz albo żołnierz po 1 stycznia 2023 r. byłby objęty waloryzacją uposażenia, gdyby nie krzywdzący mechanizm wprowadzony przepisami epizodycznymi na 2023 rok.

W uzasadnieniu do ustawy o budżecie (oraz w odpowiedzi MSWiA) wskazano, że mechanizm ten ma na celu zachęcenie do pozostania w służbie. Wynika z tego, że jest on elementem kształtowania polityki kadrowej, a nie stanowi reakcji na żadne wyjątkowe okoliczności, które uzasadniałyby pozbawienie tej grupy prawa do waloryzacji. Jednostka ma jednak prawo oczekiwać, że regulacja prawna nie zostanie zmieniona na jej niekorzyść w sposób arbitralny. Prawodawca nie może w sposób dowolny kształtować treści obowiązujących norm, traktując je jako instrument do osiągania celów bieżącej polityki kadrowej, a tak było w przypadku osób, które zostały zwolnione ze służby w okresie 1.01.2023-28.02.2023.

Sposób ustalania należnego żołnierzom i funkcjonariuszom w 2023 r. uposażenia odbiegał od sposobu dotyczącego ustalania wysokości wynagrodzenia zasadniczego pozostałych grup pracowników państwowej sfery budżetowej, również opartego o kwotę bazową, określoną w ustawie budżetowej na dany rok kalendarzowy. W ocenie wnioskodawcy, regulacja ta była niezgodna z Konstytucją, w tym z określoną w art. 2 zasadą demokratycznego państwa prawa i wywodzoną z niej zasadą sprawiedliwości społecznej i zasadą określoności przepisów prawa i wynikającą z art. 7 zasadą legalizmu, a także z określonymi w art. 32 zasadą równości wobec prawa i zakazem dyskryminacji.

Wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną powinny być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez różnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących.

Tymczasem analizowane przepisy są dyskryminujące wobec osób, które w okresie od dnia 1 stycznia 2023 r., do dnia 28 lutego 2023 r., przeszły na zaopatrzenie emerytalne. Przesunięcie podwyżki kwoty bazowej z 01.01.2023 r., na 01.03.2023 r. skutkowało pozbawieniem podwyżki inflacyjnej w styczniu i lutym 2023 r. żołnierzy oraz funkcjonariuszy służb mundurowych, zmniejszeniem świadczeń i zmniejszeniem podstawy wysłużonych przez nich emerytur oraz zmniejszeniem wysokości odpraw odchodzącym na zaopatrzenie emerytalne.

Podkreślić należy rażąca nierówność i dyskryminację tej grupy obywateli wobec prawa. Takie przepisy naruszają treść art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Budzi to też wątpliwości z punktu widzenia zasady sprawiedliwości społecznej. Sytuacja ta wskazuje na nieuzasadnione odstępstwo od powszechnego i periodycznego stosowania przepisów prawa w odniesieniu do poszczególnych grup społecznych ze względu na termin odejścia ze służby. Przepisy te uderzają w gwarantowaną równość wobec prawa wszystkich żołnierzy i funkcjonariuszy, którzy pełnili służbę w takich samych uwarunkowaniach prawnych i faktycznych. Podzielenie środowiska służb mundurowych na dwie grupy (zależnie od okresu zwolnienia) narusza zasadę równego traktowania, określonej w treści art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, która nakazuje jednakowe traktowanie podmiotów prawa w obrębie określonej grupy. W ramach takiej grupy wszystkie podmioty posiadające daną cechę istotną powinny być traktowane według jednakowej miary, bez dyskryminowania i faworyzowania. Uprzywilejowanie w postaci prawa do uzyskania waloryzacji uposażenia przez funkcjonariuszy i żołnierzy, którzy zostali w służbie po dniu 28 lutego 2023 r., dyskryminuje osoby, które podjęły decyzję o przejściu na zaopatrzenie emerytalne. Nie sposób zaakceptować sytuację, w której jeden żołnierz, czy funkcjonariusz tego samego państwa nabywa prawa do waloryzacji uposażenia, a drugi ich nie nabywa.

Ochroną konstytucyjną obejmuje się oczekiwania prawne maksymalnie ukształtowane. Ustawa, która zezwala na selektywny wybór praw jest niezgodna z Konstytucją RP. Zasada ochrony praw nabytych, choć niewysłowiona wprost w Konstytucji, ma charakter normatywny i ukształtowany. Winna mieć zastosowanie do sytuacji skonkretyzowanych, takich jak prawa podmiotowe, a takim prawem jest prawo do waloryzacji uposażenia. Skoro art. 67 Konstytucji RP gwarantuje każdemu obywatelowi prawo do zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego, to nie można go w żaden sposób „karać” za to, że ma zamiar skorzystać z przysługującego mu uprawnienia, bowiem przepisy ustawy zasadniczej stanowią wzorzec oceny konstytucyjności przepisów dotyczących tych zagadnień. Regulacje ustawowe powinny być zawsze oceniane przez konstytucyjny pryzmat prawa do zabezpieczenia społecznego oraz ogólne zasady konstytucyjne, takie jak zasada równości, sprawiedliwości społecznej czy demokratycznego państwa prawnego.

W analizowanej sprawie widoczna jest rażąca nierówność i dyskryminacja tej grupy obywateli wobec prawa, a przyczyna leżąca u podstaw takie zróżnicowania sytuacji prawnej jednostek ma charakter nieistotny.

Biorąc powyższe pod uwagę, wniosek należy uznać za konieczny i uzasadniony.

IV. Uzasadnienie, o którym mowa w art. 48 ust. 1 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed trybunałem konstytucyjnym z dnia 30 listopada 2016 r.

Zgodnie z §5 ust. 1 Statutu NSZZP Związek jest ogólnokrajową, dobrowolną, samorządną organizacją zawodową zrzeszającą policjantów, emerytów i rencistów Policji, powołaną do reprezentowania i obrony ich praw, interesów zawodowych i socjalnych. Celami Związku są obrona praw, godności oraz interesów policjantów, emerytów i rencistów Policji, w szczególności poprzez: ochronę prawną policjantów;

wpływanie na politykę kształtowania korzystnych warunków służby i płacy oraz innych świadczeń na rzecz policjantów; inne działania mające istotny wpływ na ochronę zawodowych i socjalnych interesów policjantów, emerytów, rencistów oraz ich rodzin. Związek realizuje swoje cele między innymi poprzez opiniowania oraz aktywne kształtowanie założeń i projektów ustaw i aktów wykonawczych dotyczących bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz kształtujących prawa i obowiązki policjantów, emerytów i rencistów Policji oraz ich rodzin; podejmowanie działań zmierzających do wydania lub zmiany ustawy oraz innych aktów prawnych o których mowa powyżej (vide: §9-10 Statutu).

Organem związku właściwy, na szczeblu ogólnokrajowym jest Zarząd Główny. Zarząd Główny jest organem nadrzędnym wobec jednostek organizacyjnych Związku, działa na podstawie Statutu w celu realizacji zadań określonych w Statucie, uchwałach zjazdów i własnych (vide: §21 i 27 Statutu).

W świetle zadań NSZZP nie budzi wątpliwości, że ochrona praw emerytów policyjnych, w tym prawa do należnego świadczenia emerytalnego jest istotnym polem działania wnioskodawcy. Kwestionowane przepisy, w związku z tym, że ograniczają wysokość uposażenia emerytalnego wyłącznie z uwagi na chwilę przejścia na zabezpieczenie emerytalne funkcjonariusza mogą naruszać konstytucyjne prawo funkcjonariusza do należnego uposażenia, którego NSZZP obowiązane jest bronić. Kwestionowany akt, dotyczy stricte praw, do obrony których funkcjonariusze zrzeczają się w NSZZ Policjantów.

Z poważaniem
Kacper Matlak
advokat

Załączniki:

- 1.6 odpisów wniosku
2. pełnomocnictwo wraz z dowodem opłaty skarbowej
3. odpis aktualny z KRS wnioskodawcy
4. Statut NSZZ Policjantów
5. decyzja Prezydium ZG NSZZP nr 23/VIII/2024 z 22.02.2024
6. uchwała ZG NSZZP nr 43/VIII/2024
7. protokół posiedzenia Prezydium ZG z 22-23.02.2024 wraz z listą obecności
8. protokół posiedzenia ZG NSZZP z 11-12.04.2024 wraz z listą obecności